

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemler-I

Dr. Öğr. Üyesi Engin SARI

Sosyal Bilimlerde Pozitivizm:

Comte ve Durkheim

- Bilim düşüncesinin doğa bilimlerinden sosyal bilimlere geçişi
- Şimdiye kadar üzerinde durduğumuz üç bilim anlayışından hiç biri saf **haliyle** tek bir yazar tarafından savunulmamıştır.
- Bir araştırmacı, aynı anda bir çok yaklaşımı ve yöntembilimi kullanabilir.
- Bu farklı anlayışların **bir araya getirilmesi**, sosyal bilimlerde, doğa bilimlerinde olduğundan çok daha olasıdır.

“Gözlenemeyen bilim konusu değildir”

- Bilim anlayışlarını, her hangi bir bilim anlayışının dışından analiz edemeyiz.
- Kuhn'un paradigmaları...paradigma dışı bir konum mümkün müdür?
- Pozitivizm yanlısı bir bilim insanı ile, realist ya da konvensiyonalist bir bilim insanının yöntembilim anlayışı arasında önemli farklar olacaktır.

Sosyal Bilimlerde pozitivism

- Comte'un düşünsel arkaplanı
- 18. yy'da Hume, İngiliz Empirizmi ve Kant'ın eleştirel idealizminde ortaya çıktığı biçimiyle metafiziğe saldırı
- Saint Simon, Condorcet, Montesquieu – toplumun ilerlemesinin yasaları
- Toplumsal Fizik (Sosyoloji)

Sosyal Bilimlerde Bilim Anlayışları: Pozitivist Sosyolojiye Giriş

- Pozitivistler, sosyal bilimi Auguste Comte (1798-1857) ve Saint Simon (1760-1825) ile başlatır...
- Realistler ise İskoç aydınlanmacılara gidebilir...
- Sosyolojinin kuruluşunda da (19. yüzyıl) iki rakip paradigma vardır:
- St. Simon, A. Comte, J. S. Mill ve H. Spencer'ın **pozitivizmi** X **İskoç Aydınlanmacıları**: Adam Ferguson (1723-1816) ve John Millar (1735–1801)

Auguste Comtecu

Pozitivizm

- St. Simon ve A. Comte için **bilim kesin bilgi sağlayan bir etkinlikti**
- Eski geleneklerin ve düzenin (ancient regime) ktę bir toplumda, sosyal yařama yeni bir bilgisel (epistemik) zemin gerekmektedir.
- Çağdaş bilim bu yöntemleri ve bulguları ile bu zemini sağlayacaktır.
- Yeni toplumun, bütün problemleri (sosyal çatıřma, rekabet, kentleřme, zgr giriřim) bilimsel olarak hesaplanacak, çözülecektir.

A. Comte Cours de philosophie positive

COURS

DE

PHILOSOPHIE POSITIVE,

PAR M. AUGUSTE COMTE,

ANCIEN ÉLÈVE DE L'ÉCOLE POLYTECHNIQUE, RÉPÉTITEUR D'ANALYSE TRANSCENDANTE ET DE
MÉCANIQUE RATIONNELLE À LA MÊME ÉCOLE.

TOME PREMIER,

CONTENANT

LES PRÉLIMINAIRES GÉNÉRAUX ET LA PHILOSOPHIE
MATHÉMATIQUE.

PARIS,

BACHELIER, LIBRAIRE POUR LES MATHÉMATIQUES,

QUAI DES AUGUSTINS, N° 55.

1830

- Sosyal gelişmeler, bilimsel olan ile uyuşturulabilir.
- Sosyal fiziğin yasalarını keşfedersek, halk kaçınılmaz olanı kabul edecektir.
- **Toplumun yasalarını** bulursak, değişimi de denetleyebiliriz.
- **Düzen ve ilerleme** (ordre et le progrès) uzlaştırılabilir.

- Düzen ve ilerlemenin karşılıklı olarak zorunlu olması
- Katolikler düzen – philosophe’lar ilerleme
- Comte’dan Durkheim’a...
- Durkheim, işlevsecilik
- Durkheim, Comte’un yöntembilimini kabul eder ama tarihsel gelişme teorisini terk eder.

Comte'un özdeyişü

- *L'amour pour principe et l'ordre pour base; le progrès pour but* ("Love as a principle and order as the basis; Progress as the goal").

- Tarihsel İlerleme tezi (kuramı)...

Comte'un pozitivizminin dayandığı iki temel tez:

1) Tarihsel ilerleme:

2) Bilimler arasında hiyerarşi:

En üstte matematik en sonda sosyoloji

Bilimler de bu üç aşamadan geçer. Aynı zamanda bu aşamalar denk düşen toplum tipleri vardır:
askeri/kavgacı- askeri/savunmacı-
endüstriyel/pasif

Düşünce ile toplumsal düzen arasında denklik vardır.

- Comte'un gelişme yasası-üç aşama yasası spekülâtif tarih felsefesidir. Empirik olarak doğrulanmış mıdır?
- Comte hem J.S. Mill hem de Durkheim tarafından kanıtların bütünlüğü konusunda titiz olmamakla eleştirilmişti.
- Durkheim'ın işlevselciliği biyoloji modelinden gelir.

- Comte'un pozitivist bilim anlayışına göre, biz, gözlenebilir olgular ile bu olgular arasındaki ilişkiler dışında hiçbir şeyin bilgisine sahip olamayız.
- Olguları gözleyerek, bu ilişkiler arasındaki düzenlilikleri keşfedebiliriz ve bunu da toplumsal yasalar olarak bilimsel teoriler ile açıklayabiliriz.

Comte'un pozivist bilim anlayışı

- Bilimsel bir önermeyi bilimsel olmayandan ne ayırır?
- Comte'a göre kesinlik ve hatasızlık değil, Önermenin görgül (empirik) olarak (gözlem ve deneyle) sınınanabilirliği

Bilimsel önermeler, toplum ve doğa hakkında genel iddialarda bulunur ve empirik sınınamaya açık önermelerdir.

Böylece bilimsel önerme, kestirimde bulunur.

Auguste Comte ve Pozitivizm

- Kestirim sadece gelecek hakkında olmak zorunda değildir. Kestirim bilinmeyenden bilinene geçmemizi sağlayan açıklamadır. Bu yüzden geçmiş hakkında da olabilir.
- Kestirim ile açıklama arasında doğrudan bir ilişki vardır.
- Bilimsel bir açıklama, kestirim sağlar.
- Bilim, olguları ve olgular arası düzenli ilişkileri keşfeder ve tümevarımsal yolla bunu bilimsel yasalara dönüştürür.

Durkheim ve Pozitivizm

- Emile Durkheim'in (1858-1917) toplumbiliminin üç amacı vardır:
- 1- toplumbilimi ciddi ve titiz bir bilimsel disiplin olarak kurmak
- 2- toplumbilimlerin birleştirilmesini ve birliğini sağlayacak bir temel kurmak
- 3- modern toplumların, çağdaş ahlaki yapılarının empirik, rasyonel ve sistematik temellerini oluşturmak.

emile durkheim
intihar

Tarıkçı - Prof. Dr. Ömer Özankaya

cem yayinevi

KİTAPCI SARAY

- Bilimin, deney ve karşılaştırmalı çözümlemelere dayandığını
- Bütün, kuruluş aşamasındaki Fransız toplumbiliminde olduğu gibi, toplumbilimi düzeltici ve istikrara kavuşturucu bir bilim haline getirmeyi amaçlıyordu.
- Toplumsal oydaşma, toplumsal bütünleşme sağlamak için gerekli temelleri bulabilirdi toplumbilim.

Durkheim ve Pozitivist Sosyal Bilim

- Şüphesiz toplumbilimde, doğabilimlerinde olduğu gibi deney mümkün değildir ancak **karşılaştırmalı çözümlene** ile, bu araştırma şekline yaklaşılabılır.
- Doğa bilimi, bir olayı –nesneyi, laboratuvar ortamında yineleyerek inceleyebilir. Ancak toplumsal olgular için bu geçerli olamaz.
- O zaman, **belli bir toplumsal olay-olgunun, farklı zamanlarda farklı ortamlarda olma biçimlerine bakarak** kıyaslamalı bir çözümlene yapılabilir.
- Laboratuarda deney mümkün olmasa da, değişen koşullar altında bir toplumsal olay incelenebilir.
- Örneğin evlilik ve aile olgusu...

Durkheim ve Pozitivizm

- Durkheim pozitivizmi iki anlamda kabul eder:
- 1- toplumsal olguları, doğa bilimlerinin kullandığı bilimsel ve nesnel yöntemle incelemek istemesi
- 2- toplumbilimin, toplumsal düzen, istikrar ve birliğe ve ilerlemeye temel sağlayacağını düşünmesi.
- Toplum içinde insanları birbirine bağlayan şey ortak düşünme, dünyayı tasarlama biçimleridir.
- toplumbilim, modern topluma uygun olan ahlak ve dünya tasarımını keşfetmek görevi vardır.
- Toplum, parçalarının toplamından daha büyüktür.

Durkheim ve Toplumbiliminde işlemselleştirme

- Pozitivist sosyal bilim teorik terimleri, işlemselleştirir.
- **İşlemselleştirmek** en önemli aşamadır çünkü gözlem ve ölçme için gereklidir.
- Çünkü bilim gözlenebilir fenomenler arasında yasa benzeri ilişkileri keşfeder ve kurar.
- Toplumsal rol ve sınıf ya da tabakalaşma kavramlarına bakalım.
- Rol: haklar, yükümlülükler ve toplumsal bir konuma ait davranış ve tutum beklentileri seti...

Pozitivist Sosyal Bilim ve Davranışçılık

- Dışsal uyarıcılarla – davranış örüntüleri arasındaki ilişkiye bakar..
- Kişinin rolü verili midir? Tümdengelimsel açıklama modeli..
- Oysa ki toplumsal eylem inşa edilmiştir. Anlam yapılarını analiz etmez, pozitivism...
- Duygusal karakter, bilinç durumu, ahlaki inanç, değerler, eylemlerdeki güdü ve sebeblere referansta bulunmaz pozitivist sosyal bilim..
- Neden?

- Sınıf kavramına bakalım...
- Amerikan pozitivismi sıkça kullanır. Avrupa toplumsal teorisinden kaynaklanır ama Amerika'da pozitivistleşmiştir.
- Marx, realist bir tarzda kullanır. Doğrudan gözlenemeyen, tarihsel olarak mevcut ve üyelerinin ortak çıkarlarından ve bilinçlerinden potansiyel olarak haberdar oldukları, toplumsal bir bütünlük...
- Oysa pozitivist sosyal bilim, sınıfı teorik bir kavram kabul eder ve onu gözleyip ölçebileceği hale getirir, yani işlemselleştirir.
- Nasıl?

- Gelir, servet, statü ve eğitim düzeyi...